

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem zaocznym z dnia 25 października 2019 roku, wydanym w sprawie z powództwa Bank (...) Spółka Akcyjna z siedzibą w W. przeciwko M. J. (1) o zapłatę, sygn. akt I C 864/19, Sąd Rejonowy dla Łodzi-Śródmieścia w Łodzi oddalił powództwo.

Powyższe rozstrzygnięcie oparte zostało na ustaleniu, że dniu 1 marca 2018 r pracownicy powoda wystawili wyciąg z ksiąg bankowych stwierdzający występowanie po stronie M. J. (2) zobowiązania z tytułu udzielonego poręczenia za zobowiązania D. Ł. z tytułu umowy pożyczki nr (...) na kwotę 36.920,15 zł mającą obejmować należność główną 27.972,27 zł, odsetki umowne za okres od 2 listopada 2015 r do 1 grudnia 2015 r 2.102,44 zł.

Dokonując przedmiotowych ustaleń faktycznych Sąd Rejonowy pominął przedłożone przez powoda kserokopie i wydruki, bowiem wydruki te, nieopatrzone podpisem, nie stanowiły w ocenie Sądu Rejonowego dokumentu ani innego dowodu w rozumieniu przepisów k.p.c., podobnie jak niepoświadczone za zgodność kserokopie.

W świetle powyższego Sąd Rejonowy uznał, iż pomimo zaistnienia podstaw do wydania wyroku zaocznego w sprawie, przytoczone w pozwie okoliczności budzą uzasadnione wątpliwości, uniemożliwiając tym samym uwzględnienie powództwa. Sąd Rejonowy wskazał, iż powód, powołując się na zawarcie umowy pożyczki i udzielenie dla jej zabezpieczenia poręczenia przez pozwaną oraz dochodząc w związku z tym niespłaconego roszczenia wraz z odsetkami, powinien był w pierwszej kolejności wykazać istnienie stosunku podstawowego - zawarcie umowy na określonych warunkach, wysokość zobowiązania pozwanego, brak spłaty pożyczki, a także wysokość dochodzonego roszczenia. Żadna z tych okoliczności nie została jednak wykazana. Z wyjątkiem wyciągu z ksiąg bankowych, odpisu krs, pełnomocnictw – nie pozwalających na identyfikację stanowiących jej przedmiot zobowiązań - wszystkie pozostałe dokumenty złożone przez stronę powodową w sprawie stanowiły jedynie kopie (wydruki), które nie zostały potwierdzone za zgodność z oryginałem. W konsekwencji nie stanowiły one w ocenie Sądu Rejonowego dowodu na okoliczności podniesione w pozwie.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu wyrokowi zarzucił naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak dokonania przez Sąd I instancji wszechstronnej oceny materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, w wyniku czego błędnie został ustalony stan faktyczny opierający się na stwierdzeniu, że powód nie załączył do akt sprawy oryginałów dowodów, z których wywodzi swoje roszczenie.

W świetle tak podniesionych zarzutów skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości zgodnie z zadaniem pozwu oraz zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania według norm przepisanych. Ewentualnie wniósł o przekazanie sprawy do rozpoznania Sądowi Rejonowemu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja powoda była o tyle zasadna, że skutkowałą uchyleciem zaskarżonego wyroku i przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Kontrola instancyjna wykazała bowiem, że zaskarżone rozstrzygnięcie zostało wydane bez rozpoznania istoty sprawy, z uwagi na zaniechanie przeprowadzania postępowania dowodowego w całości, a w konsekwencji uchylenie się przez Sąd I instancji od poczynienia ustaleń faktycznych,

co do relacji zobowiązaniowych stron, z którymi powód wiąże swoje roszczenie, zaniechanie oceny prawnej tych stosunków, a następnie wyprowadzenia odpowiednich wniosków prawnych.

Wskazać należy, że zgodnie z ugruntowanym w orzecznictwie poglądem, nierozpoznanie istoty sprawy oznacza zaniechanie przez sąd pierwszej instancji zbadania materialnej podstawy żądania pozwu albo pominięcie merytorycznych zarzutów pozwanego (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC z 2000 r. z. 1, poz. 22, wyrok tego Sądu z dnia 17 listopada 1999 r., III CKN 450/98, OSNC z 2000 r. z. 5, poz. 97 oraz wyrok tego Sądu z dnia 13 lutego 2014 r., II PK 129/13, LEX nr 1441272). Przepis art. 386 § 4 k.p.c. stanowi natomiast, że w razie nierozpoznania przez sąd pierwszej instancji istoty sprawy, sąd odwoławczy może uchylić zaskarżony wyrok i przekazać sprawę do ponownego rozpoznania. Treścią normy prawnej zawartej w tym przepisie jest upoważnienie do wydania przez sąd odwoławczy orzeczenia kasatoryjnego w określonych sytuacjach procesowych, jako wyjątku od zasady orzekania co do meritum sporu w tym postępowaniu. Jego brzmienie wskazuje jednocześnie na to, że nie zachodzi obowiązek prowadzenia przez sąd drugiej instancji postępowania zmierzającego do wyjaśnienia rzeczywistej treści stosunków faktycznych i prawnych w sytuacji, gdy sąd pierwszej instancji zaniechał rozważenia poddanych przez strony pod osąd żądań i twierdzeń, jak również, gdy nie dokonał oceny przeprowadzonych dowodów i pominął mogące mieć wpływ na rozstrzygnięcie meritum sporu dowody zawnioskowane przez strony dla ustalenia faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Konieczne staje się wówczas wydanie orzeczenia przewidzianego w art. 386 § 4 k.p.c., ponieważ ocena po raz pierwszy poddanych przez strony pod osąd żądań i zarzutów oraz twierdzeń i dowodów zgłoszonych na ich poparcie, a następnie wydanie orzeczenia co do istoty sporu, ograniczyłyby merytoryczne rozpoznanie sprawy do jednej instancji.

W tym miejscu podkreślenia wymaga, że nie jest możliwe zweryfikowanie poprawności zastosowania przepisów prawa materialnego, bez prawidłowego ustalenia stanu faktycznego (por. wyroki Sądu Najwyższego z: 7 sierpnia 1997 r., I CKN 261/97, LEX nr 1439372; 26 czerwca 2001 r., III CKN 400/00, LEX nr 52360; 28 lutego 2006 r., III CSK 135/05, LEX nr 201033; 11 kwietnia 2006 r.). Rolą sądu rozpoznawczego jest prowadzenie postępowania dowodowego zgodnie z regułami wyrażonymi w przepisach kodeksu postępowania cywilnego. Istotne naruszenia zasad procedowania, jeżeli mogło mieć wpływ na wynik sprawy, stanowi ważną wadę, nad którą nie można przejść obojętnie.

Mając w pamięci wskazane powyżej zasady procedowania w sprawach cywilnych, wypada przedstawić przebieg postępowania toczącego się w niniejszej sprawie przed Sądem pierwszej instancji. Na wyznaczoną przez Sąd orzekający w dniu 25 października 2019 r. rozprawę nie stawił się nikt. Pozwana nadto nie złożyła odpowiedzi na pozew. W konsekwencji Sąd Rejonowy wydał wyrok zaoczny – do czego na marginesie był uprawniony - na podstawie, którego oddalił jednak powództwo. Sąd Rejonowy uznał bowiem, iż badane w kontekście art. 339 § 2 k.p.c. okoliczności pozwu budzą uzasadnione wątpliwości, albowiem w sytuacji przedłożenia przez powoda materiału dowodowego w postaci kserokopii dokumentów, twierdzenia pozwu nie zostały w żaden sposób potwierdzone. Sąd Rejonowy nie zwrócił jednak uwagi, iż oryginały rzeczonych dokumentów, zamiast do akt niniejszej sprawy, zostały omyłkowo wysłane wraz z odpisem pozwu do pozwanej. Niemniej, przedmiotowa korespondencja, jako niepodjęta w terminie, została zwrócona do Sądu i załączona do akt (koperta k. 75). Tym samym Sąd Rejonowy dysponował oryginałami dokumentów załączonych do pozwu, a zatem argumentacja podniesiona w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku nie była trafiona.

Sąd zawsze jest zobowiązany rozważyć, czy w świetle przepisów obowiązującego prawa materialnego, twierdzenie powoda uzasadniają uwzględnienie żądań pozwu, w zakresie tym bowiem nie obowiązuje domniemanie z art. 339 § 2 k.p.c., negatywny zaś wynik takich rozważań

powoduje wydanie wyroku zaocznego oddalającego powództwo (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 czerwca 1972 r. III CRN 30/72). Nadto, należy mieć na uwadze treść wyroku Sądu Najwyższego z dnia 20 października 1998 r. I CKU 85/98, zgodnie z którym niezależnie od wynikającego z art. 339 § 2 k.p.c. domniemania prawdziwości twierdzeń powoda z rzeczywistym stanem rzeczy, Sąd ma każdorazowo obowiązek krytycznego ustosunkowania się do twierdzeń powoda z punktu widzenia ich ewentualnej zgodności z rzeczywistym stanem rzeczy.

W przypadku wątpliwości w tym przedmiocie, sąd ma obowiązek przeprowadzić postępowanie dowodowe z urzędu. Sąd Rejonowy był zatem uprawniony do zestawienia twierdzeń pozwu z załączonymi do niego dokumentami, niemniej, wobec błędnej oceny ich waloru dowodowego, uznał je za niewystarczające dla uwzględnienia powództwa w niniejszej sprawie.

Sąd Rejonowy pominął dowody, które w konsekwencji nie mogły stanowić podstawy do odtworzenia stanu faktycznego i zastosowania odpowiednich przepisów prawa materialnego. W rezultacie, "nierozpoznanie istoty sprawy" okazało się czynnikiem determinującym potrzebę uchylecia zaskarżonego wyroku.

Należy zwrócić uwagę na art. 386 § 1 k.p.c. , który stanowi, że w razie uwzględnienia apelacji sąd drugiej instancji zmienia zaskarżony wyrok i orzeka co do istoty sprawy. Kompetencja ta pozostaje w opozycji do oddalenia apelacji, gdy jest ona bezzasadna (art. 385 k.p.c.), ale również do uchylecia wyroku w razie nierozpoznania istoty sprawy (art. 386 § 4 k.p.c.). Stan ten ma miejsce, gdy między przypisaną sądowi pierwszej instancji funkcją poznawczą a istotą sporu (rozumianą jako zespół przesłanek warunkujących sporne żądanie) zachodzi zupełny rozdzwiek, uniemożliwiający również sądowi odwoławczemu spełnienie roli rozpoznawczej. Z kolei miarą przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości jest obiektywna niemożność uznania przez sąd drugiej instancji bezzasadności apelacji albo jej uwzględnienia i orzeczenia co do istoty sprawy. Oznacza to, że dowody przeprowadzone przed sądem pierwszej instancji powinny pozostawać w interferencji z istotą sporu. Normatywną projekcją tej zależności wskazano w art. 227 k.p.c., zgodnie z którym przedmiotem dowodu są fakty mające dla rozstrzygnięcia sprawy istotne znaczenie. Na tym polega zespolenie w art. 386 § 4 k.p.c. czynnika materialnoprawnego i procesowego.

Inaczej rzecz ujmując, sedno wyodrębnienia rozwiązania opisanego w art. 386 § 4 k.p.c. polega na zauważeniu, że w pewnych wypadkach sąd odwoławczy (mimo zdeterminowania jego roli funkcją rozpoznawczą) nie powinien orzekać merytorycznie. Sytuacja taka ma miejsce, gdy procedowanie sądu pierwszej instancji dotknięte jest tego rodzaju wadą, że włączenie się przez sąd odwoławczy do rzeczowego rozpoznania sprawy nie jest możliwe. W takim wyjątkowym wypadku przewidziano dla sądu drugiej instancji uprawnienia kasatoryjne.

Dlatego zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. orzeczono jak w sentencji. Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd pierwszej instancji przeprowadzi zaproponowane przez strony dowody, co umożliwi zastosowanie przepisów prawa materialnego.